

הדרכה במחלקה או ב„מסגרת“?

סאיל אלחנן אורן

שתי קושיות

רשימתו של סאיל שמחה ב. על „ההדרכה במסגרות גדולות“ („מערכות“ חוב' קמ"ט) מעוררת שתי שאלות הטעונות בדיקה:

- „המדריך המומחה“ מה טיבו, ובאילו יחידות נושאי אימון תימצא ההדרכה בידי „מומחים“? ומכאן — האם החייל יתאמן במחלקתו הוא או במסגרות „אד-הוק“, המותאמות לכל מומחה למקצוע?
- מהי המסגרת היעילה יותר לביצוע שלבי התרגול בפועל בשיעורים הניתנים לחייל הפרט — המחלקה או הכיתה?

המדריך המומחה

כבר מלכתחילה ארצה להביע הסכמה לרעיון האומר שיש בסיסי ההדרכה ויש נושאי אימון שלגביהם עדיף המדריך המומחה לנושא מסוים על המפקד הישיר — וכי ככלל עדיף מדריך בריסמא למקצוע אחד על מדריך „כל-בו“; שהרי „המומחה לכל אינו מומחה גדול“, ובכל זאת השאלה נשאלת: באילו יחידות — ובאילו נושאים?

ומאתר שאימון טירונים לכוונת השדה הוא היסוד למערכת ההדרכה, נבחן את הבעיה בעיקר מנקודת הראות של אימון הטירון. בכמה צבאות גדולים רואים בטירון בעיקר את התנין היחיד, אשר יש להעבירו במסלול אימוני הטירון, כדי שבגמר אימונו הראשוני יועבר אל עוצבתו המיועדת (שעשויה להי מצא אותה שעה אף מעבר לים) — ושם ייקלט ו„יתברג“ ביחידתו, להמשך אימוניו. שם אין ענין בטיפוח תחושת הטירון שבבסיס האימונים כאיש צוות, כחייל ביחידה — כי כל זה יבוא ביחידת השדה שלו. לא כן בצה"ל, החיילים לעתיד של יחידות השדה מתאמנים כבר בהיותם טירונים בתוך יחידותיהם ועם חבריהם לשורה ולשוחה. מכאן עולה מסקנה היגיונית מתודית חיונית: הטירון צריך להתאמן בתוך מחלקתו; ובמידת האפשר צריכים תפקדיו להיות מדריכיו.

● צבא ארה"ב, שפיתח במלחה"ע השגיה שיתוף „יצור“ המוני של טירונים, הגיע אף הוא למסקנה כי „לא טוב היות הטירון לבדו“ — והנהיג את שיטת „הצמד“, לפיה מתאמנים ומשוכנעים הטירונים, ויוצאים להצטרף ליחידות, כשהם מצומדים איש איש לבן צמד קבוע.

ובמיוחד היא מתאימה לקורסים שבהם נודעת חשיבות יתר להכשרתו של בעל-המקצוע מאשר להכשרת מפקדים וצוותים.

● באימוני יחידות-שדה גדרש המדריך המומחה בעיקר למתן פרקי-אימון ספציפיים, שהם אפניים יותר לשלבים הבאים לאחר אימוני-הטירון; בשלבי ההתמחות המקצועית של יחידות-משנה וצוותי-גשק.

האם גם לתרגל במחלקה?

לשם-מה, בעצם, גם לתרגל במחלקה, תוך הפעלה מצומצמת יותר של המ"כים ותוך היצמדות לרקמול? אחת משתיים: או שגור שא האימון מסובך במידה שהקצין המשמש כמדריך-מומחה יודקק גם למדריכים-עוזרים תומכים באותו מקצוע — או שאין סיבה שלא להניח למ"כים לתרגל כל אחד את כיתתו, בעוד המ"ם מפקח. גישתי הדומה מעית: ברוב נושאי-האימון צריך לתרגל בכי חוזק, בפיקוח המדריך-המחלקתי. ורצוי לסכם את השיעור בתרגול מחלקתי, הנושא אותי של בוחן או חזרות. אפילו במטווחי אש קרב, הבנויים לכאורה על הפעלה מחלקתית „טהורה“, הדרך הארגונית הנכונה היא לחלק את החניכים במקצים „לעומק“ לפי הכיתות, כך שכל מ"ם מטפל בקר-היורים באותן נקודות-דתי-ריה, שבהן מתאמנים חניכי כיתתו. נראה לי כי רק בשיטת-הדרכה זאת נטפה במ"ם אחריות, סמכות, יזמה — ושאפה לגדל לוחמים.

זאת ועוד. אדרבא, נסתייע בכל „שכלולי הטכניקה“, אבל האם נגיע לכך שאחרי כל מחלקה נגרוי מצבר, כבלים, מיקרופון ורמקולים? — להדרכת מחלקה אין זה נחוץ, כל עוד המ"כים מתרגלים את כיתותיהם, והרי פעולתם כמ"ם תרגלי כיתות דומה ביותר לאופן פיקודם על כיתות בכל משימה שהיא! כאן, אפוא, סיבה נוספת — ואולי מכרעת — להשאיר בידם סמכות זאת.

את הרמקול ואבזריו נשאיר להצגה הפלוג'תית, לתרגול של יחידות ממונעות הנפרסות לרוחק (כגון תותחנים ושריטן) ולאותם מקרים שבהם אי-אפשר בלעדיתם. וכל מפקד זוכר לבטח איך אפילו ב„עידן-הטילים“ עלו לים הרמקולים להתגלות כמשענת קנה רצוף.

לסיכום

שותף אני להרבה מדבריו של סאיל שמחה ב. ברשימתו הנ"ל. אולם, אי להפסד הרג"ל לים ב„גל החדש“ (של ההדרכה המחלקתית) (סוף בעמ' 52)

אך יש גם צד שני למטבע. השימוש בקצינים-מומחים כמדריכים היה מביא למעשה לכך כי מפקדי-הכיתות של המחלקה יוכנו ויתודרכו מדי פעם על-ידי קצינים אחרים ולא על-ידי המ"ם שלהם. וכן יגרום הדבר לכך שהחניכים יעברו כ„בסרט-נע“ מ„ספאץ“ אחד למשנהו — דבר העלול לערער הן במ"כים והן בטירונים כל בטחון עצמי ותחושה „השתייכות“, שהיא חיונית דוקא בשלבי האימון וההיגיון הראשוניים של טירון. והאם נוכל לצפות לכך שהמדריך-המומחה ידע אפילו את שמות החניכים, ולא כל שכן את יכולתם „שגשגותיהם“? נוסף לכך, אם מותר להניח שהמ"ם והמ"כים הם בריסמא בתפעול כל-הגשק שבמחלקה הרובאית (והיא המעניינת אותנו) — כי היא משמשת בסיס לאימוני הטירון בכל החילות, הרי משתמע מכאן בבירור כי ה„מומחים“ בהדרכת המחלקה הרובאית חייבים להיות המ"ם והמ"כים שלה.

מכאן מתקבלות, לדעתי, כמה מסקנות:

- באימון הטירון (כאמור, דנתי בו — כי זהו האימון החל בכל החילות, והוא היסוד לכל שיטה ארגונית בהדרכה) יש להתבסס בעיקר על המ"ם והמ"ם, ולא על מומחים חדי-מקצועיים.

- ולזאת הערתי-לואי אחדות: א. מתקבל בודאי על הדעת שבחוק הפלוגה ייקבע מ"ם זה או אחר כאחראי למתן שיעור מסוים בכל מחלקות הפלוגה, בור-אחריו; אבל, מאידך גיסא, לא היינו רוצים לחשוב על יצור כמו „קצין רימונים“ או „קצין עוים“; ב. בנושאים ידועים באימון הטירון מקובלת גם היום הדרכה על-ידי בעל-המקצוע — אבל בעיקר בנושאים „צדדיים“, שבהם המ"מים והמ"כים בקיאים פחות (כגון בעזרה-ראשונה); ג. לעומת זאת, בנושאי-ההיסוד שבאימון הטירון — השדאות והאימון-בגשק — צריכים להתמחות כל המפקדים הישירים. כמדריכים מחלקתיים ישמשו בדרך כלל המ"מים, אבל גם על סמלים ומ"כים נבחרים, לפי „חלוקת העבודה“ הפנימית ובהתחשב בנטיית ההתמחות שלהם, לשמש כמדריכים מחלקתיים בשיעורים מסוימים (ולא-דוקא בנושאי אימון ספציפיים).

- הפעלת מדריכים-מומחים אפניית היא יותר לאימונים בבסיסי-ההדרכה ובקורסים